

Autor: Nebojsa Malić

Neuběhl ani týden nového roku a studená válka mezi Washingtonem a Moskvou dostala nový a to přímo ledový nádech a rozměr. Co se zprvu zdálo jako malicherný spor mezi moskevským plynovým gigantom Gazprom a ukrajinskou protistranou, se postupně vyvinulo v zásadní energeticko-politickou krizi, ponechávající většinu mrznoucí Evropy bez tepla.

Kolem 80% ruského zemního plynu je exportováno plynovým potrubím přes Ukrajinu. Od roku 1990 můžeme napočítat desítky neshod a sporů ohledně plateb za plyn mezi Moskvou a Kyjevem, nicméně v roce 2002 došlo ke konečnému stanovení cen. Následkem „oranžové revoluce“ v roce 2004 se však sporu spory znovu otevřely. Tato zatím poslední krize začala, když Gazprom oznámil, že vzhledem k ukrajinskému neplacení dodávek uzavře k 1. lednu kohoutky svého potrubí na Ukrajinu.

Dodávky Evropě pokračovaly, avšak 7. ledna, v den pravoslavných vánoc, iniciovala Moskva kompletní uzavření kohoutků a obvinila Ukrajinu z nelegálního odběru plynu, určeného pro Evropu. Kyjev tato obvinění odmítl a argumentoval, že odebírá pouze takové množství, které je v souladu s předchozím kontraktem

Přesto, že současné smlouvy a technické dodatky jasně ukázaly, kdo je v právu, plynový spor přerostl v zásadní politický střet a šel daleko za samotné bilaterální vztahy mezi Moskvou a Kyjevem.

Juščenkův manévr

V souladu s taktikou, která byla v roce 2000 využita k rozvrácení Srbska, zorganizoval Washington tzv. „demokratickou revoluci“ v Kyjevě na závěr roku 2004, která vypudila proruskou vládu a nastolila klientský režim Viktora Juščenka. Od tohoto okamžiku se Spojené státy snaží integrovat Ukrajinu a také Gruzii (kde podobná „barevná revoluce“ proběhla v roce 2003) do atlantických struktur přes veškeré námitky Evropy a okolních států.

Když v srpnu 2008 zaútočily gruzínské ozbrojené síly na enklávu Jižní Osetii, následovala bleskurychlá ruská odpověď. Během těchto dnů přestala gruzínská armáda, vyzbrojená a vycvičená Spojenými státy, prakticky existovat. Kyjev události v Gruzii využil ve svůj

prospěch, Juščenko podporuje rychlejší integraci do NATO a prohlubování vztahu ke Spojeným státům, zatímco kdy předsedkyně vlády Julia Tymošenko apeluje na více pragmatické vztahy s Moskvou. To vedlo ke krizi ve a možnosti, že celá krize bude Juščenkův pád.

Nyní, ve chvíli, kdy odchází administrativa George Bushe, je Juščenkova pozice slabší, než kdy jindy. Jenomže o podporu Washingtonu jen tak nepřijde. Setrval v loajalitě k lidem, kteří jej dostali k moc a navíc je ženatý s bývalou úřednicí amerického ministerstva zahraničí.

Washington post napsal o několik zajímavých zjištěních, která se po 6. lednu v souvislosti s touto krizí objevila. Patrně zde existuje velká dohoda o skrytém vzájemném boji mezi Juščenkem a Tymošenkovou ve světle přípravy na prezidentské volby v nadcházejícím roce.

„....nejvíce výmluvný bod této dohody bylo rozhodnutí o eliminování role netransparentní zprostředkovatelské společnost RosUkr Energo v ukrajinském nákupu plynu z Ruska. Tymošenková tuto firmu popsala jako Juščenkův korupční prostředek.“

Washington Post dále připomíná, že Ukrajina nebyla ochotna platit za dodávky plynu tržní ceny, nadělala dluh 1,5 miliard dolarů a dalších 600 milionů dluží za zpoždění poplatků z minulosti.

Dokázal by Juščenko, pokud by si byl jistý, že nemůže prohrát, zvolit tvrdou konfrontaci s Moskvou, ve víře, že by tak silně zvýšil svou popularitu na Ukrajině? Jisté je to, že krize slouží hlavně zájmům Juščenkova sponzora z Washingtonu. Jak ostatně řekl Jonathan Stern z Oxfordského institutu pro exegetická studia pro deník Washington Post, *„všechno kolem tohoto sporu je nedobré pro Rusy...a pokud kdokoli klame právě Rusko, Ukrajina tím rozhodně netratí.“*

Smlouvy, deklarace a dohody

Do určité chvíle mezi trik funguje. Většina hlavních amerických médií a jejich filiálky v Evropě do omrzení připomínají Moskvu, coby nezodpovědného a nedůvěryhodného partnera.

Ukázkovým příkladem je analýza New York Times ze 14. ledna letošního roku. Není překvapivé, že ohledně celé krize klamou, citují pouze ukrajinské představitele a jediný citovaný Rus zde říká, že Moskva prodlužuje krizi kvůli technickým problémům.

Když se opakovaně tvrdí, že takto Moskva pokouší donutit „pro-západní“ režim Viktora Juščenka k poslušnosti, činí reportér NYT rozhovor s úředníkem vedení koncernu Gazpromu, který říká, že Ukrajina jedná na popud USA, ve shodě s prosincovou ukrajinsko-americkou smlouvou mezi Kyjevem a Washingtonem. Po tomto zveřejnění okamžitě následovalo dementi z americké strany, která zmíněnou dohodu označila za nepodstatnou.

Je to skutečně tak?

Tzv. Smlouva o Strategickém partnerství prý pouze říká, že strany pouze mají úmysl „více spolupracovat ve snaze modernizovat ukrajinský energetický průmysl, avšak následující

paragraf hovoří o „bilaterální bezpečnostně-energetické pracovní skupině“ která bude moci „vést trojstranný dialog s EU o zvýšení energetické bezpečnosti“ a která bude konzistentní s výsledky US-EU summitu z 10. června 2008.

„Ohledně energetické bezpečnosti a snahy USA podtrhnout důležitost vzrůstající konkurence v obchodě s energetikou a podporou tržních hledisek, vedoucích k diverzitě ve vývoji a tranzitu energetických zdrojů na světový trh, obsahující implementované principy summitu G8 ze Sankt Peterburku. Budeme pracovat společně s Ukrajinou na vzrůstající transparentnosti a efektivitě obchodu s energetikou a podporovat mezinárodní úsilí, vedoucí k modernizaci tranzitních sítí. Umožníme regionální spolupráci ohledně energie spolu se státy oblasti Černého moře, kaspické oblasti, centrální Asie, Iráku a podpoříme stavbu nových multifunkčních plynovodů, jako je Nabucco a Turecko-Řecko-Italský projekt s cílem diverzifikovat dodávky zemního plynu do Evropy.“

Navíc kanadská televize CBC 13. ledna informovala „představitelé EU prohlásili, že Krize by mohla podnítit procesy hledání nezávislých energetických zdrojů a alternativních cest jako je například Spojenými státy podporovaný plynovod Nabucco, který by mohl zajistit ropu z kaspické oblasti obejitím Ruska.“

Plynová politika, od Balkánu k Baltu

Problém s Nabuccem a „TGI“ (Turkey-Greece-Italy) je ten, že jde o velmi drahé projekty, které ovšem existují pouze na papíře. Podstata je v tom, že Rusko nabízí vybudování vlastní cesty – tzv. plynovod „South Stream“, potrubí, jehož životaschopnost závisí na podpoře Gazpromu srbskému ropnému a plynovému průmyslu. Tento obchod byl vyjednáán v roce 2007, avšak během roku 2008 se nový srbský režim, divoce poklonkující Bruselu a Washingtonu, pokusil projekt sabotovat, ale bez úspěchu. Gazprom s Bělehradem definitivně uzavřely smlouvu v prosinci 2008.

Navzdory tomu všemu, tlak EU na odstoupení od této dohody neustále trvá. Srbsko není jediným cílem zastrašování ze strany Bruselu a Washingtonu kvůli dohodám o podepsání smlouvy týkající se plynovodu South Stream. Respektovaný srbský analytik **Mladen Borčević** ve svém textu navíc spekuluje, že Sofie a Atény by mohly být nahrazeny více poslušnými partnery do konce jara.

Ani politika donucování se neomezuje pouze na klientské státy Balkánu. V září americký velvyslanec ve Švédsku vyslovil vážné znepokojení nad tím, že jak Švédové, tak Němci „poněkud nediplomatickým stylem prosazují stavbu severního plynovodu Nord Stream.“ Tento tón byl ale už dříve tím jediným, na co se provinční gaulaiteři v Bělehradě zmohli.

10. ledna se objevil kompromis, který byl uveden do provozu hned, jak evropští pozorovatelé prozkoumali tlak toku plynu v tranzitních bodech. Moskva ovšem byla pobouřena kyjevskou dodatkou „deklarací“ a prohlásila dohodu za neplatnou. Ani 14. ledna tak plyn do Evropy neproudil. Ukrajina jednoduše odmítla transportovat plyn do Evropy, dokud nedostane plyn pro sebe.

Nezbývá, než se obligátně zeptat, cui bono?

Současná krize není pro Moskvu žádnou výhodou. Možnost, že donutí Kyjev platit tržní ceny je reálná, ale za cenu vzestupu protiruských nálad v Evropě. Přesto všechno, pokud Juščenko a jeho pomahači uspějí s tím, vykreslit Rusko jako toho špatného, jejich imperialističtí vůdci se budou moci poučit a dostat lekci, která je vrátí do reality. A ta realita je taková, že Rusko je stále nejlevnější a nejefektivnější dodavatel energie do Evropy, zatímco Nabucco, TGI a další „alternativní“ zdroje zůstávají, promiňte mi to slovo, pouhými trubkovitými sny. Současná krize také může vést ke zpětnému úderu ze strany Moskvy, která získá větší vliv na Ukrajině, kdy si zabezpečí zdejší nepřátelskou vládu, aby tak do budoucna předešla obstrukcím exportu plynu do Evropy.

Lidé v Evropě mrznou a stávají se rukojmími mocenské energetické politiky. A rok 2009 je pouze začátek.

Převzato a přeloženo se stránek Antiwar.com